

Veel water Voosterbeek-Verloren Beek, 22 februari 2022.

Nummer 8
Maart 2022

Excursie Lampenbroek

Nu de coronabeperkingen bijna allemaal zijn opgeheven lijkt het ons een goed moment om in het veld uitleg te geven wat de plannen voor Lampenbroek in grote lijnen betekenen. We willen dit doen in de vorm van een veldexcursie, waarbij we een ronde maken door het gebied en op verschillende plekken stilstaan om uitleg te geven over de plannen. De planning is om dat in mei/juni te organiseren op een avond. Nader bericht hierover volgt. Ook het aanmelden hiervoor wordt dan uitgelegd.

**provincie
Gelderland**

Hoe verloopt het gebieds- proces in Lampenbroek?

In deze nieuwsbrief kunt u lezen over de voortgang van het project, wetend dat die zich voornamelijk buiten uw gezichtsveld voordoet. Verder een praktijkvoorbeeld van de regeling Watersparen waarvan Natuurmonumenten gebruik maakte en artikelen over beekmorfologie en onderzoeken.

Stand van zaken

Vanuit het gepresenteerde schetsontwerp ontvingen we van belanghebbende inwoners suggesties en verbeterpunten. Deze zijn door de technische werkgroep uitgewerkt in een definitief schetsontwerp.

Dit ontwerp wordt uitgewerkt tot een definitief ontwerp. Daarvoor benaderen we een adviesbureau dat ons hierbij gaat helpen. Daarbij moet u denken aan waar en hoe er grond afgeplagd gaat worden, waar precies de beek komt te liggen en hoe breed en diep dat wordt. In deze uitwerking wordt ook steeds gekeken naar de bestaande huizen in het gebied. Door de verandering, het verhogen van het grondwaterpeil, mag er geen extra wateroverlast ontstaan. De uitwerking van deze plannen neemt zeker nog een jaar in beslag.

Wanneer gaan we wat zichtbaars doen?

Regelmatig vragen bewoners en belangstellenden wanneer er daadwerkelijk een schop in de grond gaat in het project Lampenbroek. Naar verwachting gebeurt dat niet voor 2024. In de tussentijd werken we de plannen zorgvuldig uit en zullen diverse onderzoeken (Flora en Fauna, bodemonderzoeken etc.) uitgevoerd worden. Daarna worden de diverse vergunningen aangevraagd en bestemmingsplanwijzigingen doorgevoerd. Dit alles neemt tijd in beslag. En hierbij geldt ook dat we het zorgvuldig willen doen en de omgeving hierbij goed willen betrekken. De klankbordgroep zal in dit traject ook regelmatig gevraagd worden om input. Natuurlijk wordt u bij de plannen betrokken. Bijvoorbeeld via een informatiebijeenkomst of veldexcursie. Via deze nieuwsbrief blijft u op de hoogte en maken we de uitnodiging bekend.

Veel neerslag in februari

Februari 2022 is een maand geweest waarin behoorlijk wat neerslag is gevallen. Een overvloed aan wind en regen zorgde ervoor dat februari 2022 in de recordboeken is terecht gekomen. Wie zich (tussen de buien door) naar buiten heeft gewaagd kon zien dat de hoeveelheid neerslag tot hoge waterstanden en

Polveensweg in het noordoosten van het projectgebied.

natte gronden heeft geleid. Als we terugkijken op de hoeveelheid neerslag die is gevallen en de statistieken daarvan, dan zijn het twee periodes geweest waarop het grootste deel van de neerslag is gevallen. Zo rond 6 februari is er neerslag gevallen die met een herhalingsijd van 1 keer in de 2 tot 3 jaar voorkomt. Op zichzelf geen schokkende hoeveelheden, maar de grond was daarmee verzadigd. In de periode van 19-22 februari raasde de storm Franklin over het land met wederom veel neerslag. Deze neerslag kende een herhalingsijd van 1 keer in de 3 tot 5 jaar en was daarmee iets extremer, maar niet schokkend. Als we gaan kijken naar de afvoer in het watersysteem dan liep deze door de overvloedige neerslag flink op. De natte voorgeschiedenis speelde hierin een belangrijke rol. De neerslag van de eerste helft van februari had geresulteerd in hoge grondwaterstanden, waardoor de neerslag van 19-22 februari vrijwel meteen tot afvoer kwam.

Het doel van het project Lampenbroek is het robuust maken van het watersysteem. Een klimaatrobuuste inrichting van het watersysteem is erop gericht om, zo goed als mogelijk, extreme situaties (zowel nat als droog) het hoofd te bieden.

Uitgevoerde onderzoeken

Om in het landelijk gebied werkzaamheden uit te voeren zijn diverse onderzoeken nodig. Een aantal onderzoeken moet nog uitgevoerd worden, maar twee onderzoeken zijn gedaan. Hieronder leest u er meer over.

Archeologie

BAAC, het bureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuurhistorie en Cultuurhistorie, deed een vooronderzoek in het gebied. Dat hield in dat een bureauonderzoek is uitgevoerd naar aanwezige literatuur die dit gebied beschrijft. Uit dit eerste onderzoek blijkt dat het gebied een lage archeologische verwachting heeft en dat geadviseerd wordt om geen vervolgonderzoek uit te voeren. Wel wordt tijdens de uitvoering goed gelet op de aanwezigheid van eventuele archeologische sporen en resten.

Explosieven onderzoek

Een gedeelte van het projectgebied Lampenbroek wordt afgeplagd en beken worden vergraven. Doordat in de grond gewerkt gaat worden, willen we weten of er restanten van ontplofbare oorlogsresten aanwezig zijn. Het is wettelijk verplicht om dit onderzoek uit te voeren. Explosie Clearance Groep (ECG) voerde dit vooronderzoek uit. Hierbij is ook literatuur geraadpleegd over met name oorlogshandelingen die in dit gebied plaatsvonden. Uit dit onderzoek blijkt dat een groot gedeelte van het gebied onverdacht is. Er zijn enkele aanwijzingen achterhaald dat de omgeving van het onderzoeksgebied betrokken is geweest bij oorlogshandelingen. Een gedeelte van het onderzoeksgebied is op 9 april 1945 getroffen door een geallieerd bombardement met splinterbommen. Op vijftig meter ten zuidoosten van het onderzoeksgebied stond een Duitse

uitkijkpost, die doelwit was van dit bombardement.

Op de luchtfoto (links) van 10 april 1945 zijn meerdere kraters zichtbaar. Dit gebied is als verdacht aangemerkt. Als hier wordt gegraven, is verder opsporingsonderzoek noodzakelijk. De groene bolletjes geven de waargenomen kraters weer naar aanleiding van het bombardement van 9 april 1945 van de 20 lbs (pounds) scherfbommen. Opgemerkt dient te worden dat de kraters nog verder naar het oosten doorlopen, maar deze hadden geen relevantie voor het huidige onderzoeksgebied. Bron: LMHA, sortie 4-2244, 10 april 1945, 3051; 3052

Heeft u interesse in de al uitgevoerde onderzoeken en de volledige rapportage, stuur dan een e-mail naar lampenbroek@vallei-veluwe.nl

Onderzoek droogtebeleid

Student Internationaal Milieubeleid Koen Gerats, deed onderzoek naar de hoofdeigenschappen van goed droogtebeleid op hoge zandgronden in Nederland. Hiervoor interviewde hij belanghebbenden en uitvoerende partijen van drie vernattingsprojecten in natuurgebieden, waaronder project Lampenbroek. Hij deelt zijn bevindingen en aanbevelingen hieronder.

“Bij de interviews voor Lampenbroek merkte ik dat de geïnterviewden erg positief zijn over het project. Uit de daaropvolgende beleidsanalyse blijkt dat het project tot op heden hoog scoort. Er is een duidelijke focus op lokale steun voor het project, waarbij de klankbordgroep en de omgevingsmanager een essentiële rol spelen. De goede communicatie en samenwerking tussen uitvoerende partijen en lokale belanghebbenden lijkt vruchten af te werpen. Naast de sterke focus op welwillendheid en lokale steun voor het project, is het van belang de beoogde ecologische doelen niet uit het oog te verliezen. De koppeling tussen beleid en technische expertise is verantwoordelijk voor de waarborging hiervan.

Project Lampenbroek bevindt zich in een vroeg stadium. Bij de beleidsanalyse van de andere twee projecten in mijn onderzoek komt naar voren dat frictie en weerstand zich voornamelijk voordoen tijdens de uitvoering en implementatie van de beoogde maatregelen. Uit de volgende fasen van project Lampenbroek moet blijken of zulke frictie voorkomen of vermeden kan worden. Een belangrijke stap in de nabije toekomst zal de verdeling van verantwoordelijkheden en middelen zijn, om duidelijkheid aan de voorkant van het project te creëren. De goede start van project Lampenbroek biedt een optimistisch vooruitzicht.”

Meanderende beken in het Lampenbroek?

Goed inzicht in de werking van het natuurlijke bodem-watersysteem en hoe de mens daar door de eeuwen heen op ingespeeld en het beïnvloed heeft. Volgens ingenieur Gilbert Maas, onderzoeker geomorfologie en landschap, is dat essentieel voor een klimaatrobuuste inrichting en succesvol herstel van de verdroogde natuur in het Lampenbroek. Hij schreef er dit artikel over.

“In het schetsontwerp inrichting Lampenbroek is voorgesteld om zowel de Verloren Beek als de Loenense Beek te laten meanderen. Het aanbrengen van een kronkelende beekloop kan leiden tot hogere ecologische waarden van de beek én het waterbergend vermogen van de beek vergroten. De vraag is echter of meanderende beeklopen van nature (kunnen) voorkomen in Lampenbroek.

Om hierop een antwoord te kunnen geven is een veldbodemkundig onderzoek uitgevoerd. Uit de opbouw van de bodem kan worden vastgesteld of er in het verleden een beekbedding gelegen heeft en zo ja, of de bedding zich door slijtage van

Even voorstellen: **Manon Scholte**

Ik ben Manon Scholte, al weer elf jaar werkzaam bij dit waterschap. Ik woon met mijn dochter van 11 en zoon van 9 in Scherpenzeel, in de Gelderse Vallei. Ik probeer de meeste van mijn projecten dan ook in de Gelderse Vallei uit te voeren. Ten eerste omdat ik het ontzettend leuk vind om in mijn eigen buurt te werken met de mensen die ik ken, en ten tweede omdat het veel reiskilometers scheelt! Ik geniet altijd weer als ik op de fiets naar een vergadering kan. Verder ben ik slecht in stil zitten en ik ben een fanatieke schaatsliefhebber. Ook blijft mijn mountainbike nooit langer dan een week in de schuur met zo veel mooie routes op de Utrechtse Heuvelrug.

Mijn opleiding was op de HTS in Amsterdam, waar ik Weg- en Waterbouwkunde studeerde. Van het begin in het veelal "grijze" werk van riolering, bestrating, gemalen, persleidingen en asfalt schoof ik langzaam op naar de groenere kant van verdrogingsbestrijding, beekherstel en natuurontwikkeling.

Om mijzelf qua technische kennis weer eens wakker te schudden, stap ik graag buiten mijn gebaande paden aan de westkant van ons gebied om in het enthousiaste projectteam van Lampenbroek mijn steentje te kunnen bijdragen als Technisch Manager. Fijn om in een geolied team te komen in het - voor mij nieuwe - oostelijke deel van ons beheergebied. Vanuit eerdere projecten als het Soesterveen ken ik Natuurmonumenten al als fijne partner bij projecten waar we verdroogde natuur herstellen. Nu mag ik weer met andere collega's van deze organisatie samenwerken om te helpen Lampenbroek verder te ontwikkelen tot een prachtig natuurgebied.

Grondboringen.

de buitenbocht en afzetting in de binnenbocht zijdelings heeft verplaatst (meanderen).

Op drie locaties langs de Verloren Beek en twee langs de Loenense Beek, plekken waar de beek op historische kaarten en luchtfoto's een bocht maakt, zijn dwars op de beek in rechte lijnen grondboringen gezet (zie foto) en zijn de bodemlagen beschreven. De boringen zijn uitgewerkt in bodemprofielen die de laagopbouw langs de beek inzichtelijk maken.

Naast de bodemopbouw kan uit de samenstelling van de bodem ook worden afgeleid of deze voldoende bestand is tegen stromingsenergie van een eventuele beek. Leem, klei en veen zijn zeer weerbaar, zand spoelt gemakkelijk weg. Het bodemonderzoek heeft uitgewezen dat zowel de Verloren Beek als de Loenense Beek in het Lampenbroek in het verleden geen actief meanderende beek is geweest en dat ze dat ook gezien de lemige en venige opbouw van de bodem in de toekomst niet zullen worden. Dat neemt niet weg dat op sommige plekken bij hoge afvoeren er slijtage van de oevers kan optreden, maar van een stelselmatig verleggen van de bedding en de processen die daarbij horen zal geen sprake zijn.

In het schetsontwerp is rekening gehouden met de bevindingen uit dit beekmorfologisch onderzoek."

Natuurmonumenten maakt gebruik van regeling Watersparen

De uitvoering van het project Lampenbroek laat nog even op zich wachten. Tot voor kort zagen de boswachters van Natuurmonumenten hoe het schone grondwater in deze tijd van het jaar uit het natuurgebied wegstroomde naar de Verloren Beek; zonde natuurlijk! Dat water willen we liever in het natuurgebied vasthouden, om verdere verdroging van de natuur te voorkomen. Voor de periode tot de uitvoering zochten we daarom naar een tijdelijke oplossing. Die was beschikbaar via de regeling Watersparen van het waterschap.

Natuurmonumenten

De regeling Watersparen is bedoeld om op korte termijn concrete maatregelen in het landelijk gebied te realiseren die bijdragen aan het tegengaan van verdroging, het vasthouden van water en het vergroten van de grondwatervoorraad. Natuurmonumenten heeft daaraan nu ook een bijdrage geleverd.

In december schoten Huigen Achterkamp BV uit Empe en Van Egteren Hoveniers & Bestrating uit Klarenbeek enthousiast te hulp. Zij hebben samen een zestal stalen stuwen gemaakt en geplaatst in de sloten die afwateren op de Verloren Beek. Binnen een dag waren de sloten al gevuld! Dit geeft wel aan wat voor effect de stuwen op langere termijn kunnen hebben voor de achterliggende gronden. Wanneer nodig kunnen deze stalen stuwen eenvoudig worden verwijderd.

Cultuurhistorie van het Lampenbroek - deel 5

Deze keer blijven we niet in het Lampenbroek. We kijken wat om ons heen, om meer over het gebied te weten te komen. Het Lampenbroek ligt in het zuidwesten van de vroegere marke Appen, een boeren-bestuursgemeenschap uit de 13de eeuw.

Grenzen van de marke Appen volgens Martens van Sevenhoven (1925).

Hoe verder je vroeger naar het westen ging, hoe natter het werd. Dat zie je nog terug in de namen in onze streek. Bijvoorbeeld in de marke Gietelo die net boven het dorp Klarenbeek ligt. Die marke liep van het gehucht Gietelo bij Bakker Bril, via het Gietelse veld naar het Gietelse Broek, aan De Kar. 'Broek' betekent dat het er nat en drassig was. Ook namen zoals de Broekstraat herinneren daaraan.

Bij de Appense marke was dat net zo. Die liep van de buurtschap Appen, via het Appense veld en het Lampenbroek naar de Lere Lampe. Dicht bij de buurtschappen lagen de akkerbouwgronden op de hoge essen. Verder naar het westen kwamen de heidevelden en het eindigde

ten slotte in een veen- en moerasachtig gebied. In de buurt van het Lampenbroek bijvoorbeeld het Polveen.

Het veen

Hoe nat het vroeger was, kun je nu nog goed indenken als je vanuit het Lampenbroek de Polveensweg oploopt. Vanaf daar ga je linksaf de brug over naar het dorp Klarenbeek en vervolgens meteen na het eerste huis rechts, zo naar beneden. Je kijkt dan in een oud veengebied. De gemeente Apeldoorn ligt links van de sloot, de gemeente Voorst rechts. Rond 1750 werd hier door Jan Teunissen Brouwer turf gestoken. Hij had er een schuur gebouwd, die hij mocht laten staan zolang hij er turfde. Als hij er maar niet ging wonen. Wat dat betreft zijn de tijden niet veranderd.

In de verte, een beetje naar links, zie je de Postweg. Daar hield het veen op en gaat het land weer omhoog. Het Lampenbroek liep vroeger tot daar. Tenminste, als we Landdrost Lubbert Torck mogen geloven. Die kwam hier in 1750 langs om de grens van de heerlijkheid 't Loo uit te zetten. Hij schreef, terwijl hij aan de Postweg stond: 'Al verder in de lienie op het Veld bij een oude markpaal, scheidende de markten van Appe en Beckbergen, aldaar een Poll opgeworpen om een Paal te setten op de cant van het Lamperbroek hier is bij ons gecomen Roelof Janssen van Til en Jan Dirkse van 't Garrell.' Roelof Janssen en Jan Dirkse die ter plaatse goed bekend waren, hebben hem dat vast verteld.

Wel logisch eigenlijk dat het Lampenbroek daar al begon. De hoge beek die nu het veen van het huidige Lampenbroek scheidt, was er vroeger niet. Het was oorspronkelijk één aaneengesloten nat en laag gebied.

Jan Teunissen Brouwer's veen.

WAT IS LAMPENBROEK?

Het Lampenbroek is een prachtig natuurgebied met natte, bloemrijke hooilanden, houtwallen en vochtige bossen. Het gebied wordt gevoed door grondwater vanuit het Veluwemassief. Om in te spelen op de gevolgen van klimaatverandering en de leefomgeving van mensen, dieren en planten te verbeteren, herstellen en vergroten we het Gelders Natuurnetwerk.

Richting van het water

Dat het veen en het Lampenbroek vroeger bij elkaar hoorden, kun je ook zien aan de richting waarin het water stroomt. Het water uit het veen stroomt ook nu nog naar het zuiden, komt bij de Hessenbrug bij de hoge beek en ... gaat er dan met behulp van een gemaal onderdoor. Het stroomt dan zo het Lampenbroek in en eindigt bij de Verloren Beek. Vroeger, toen het gemaal er nog niet was, moet er een duiker hebben gelegen.

Het gemaal Hessenallee is er neergezet toen de woonwijken en de voetbalvelden in Klarenbeek kwamen. Daarvoor moest de waterstand worden verlaagd. Sinds die tijd is het gebied ten zuiden van Klarenbeek een stuk droger.

Door Marten Brascamp en Eefje Huisman

Bronnen:

- CODA
- Waterschap Vallei en Veluwe
- Gemeente archief Voorst

Uitgave van Waterschap Vallei en Veluwe, Steenbokstraat 10 | 7324 AX Apeldoorn | Telefoon 055 - 5 272 911
E-mail waterschap@vallei-veluwe.nl | **Internet** www.vallei-veluwe.nl | **Vormgeving** team communicatie
Foto's Waterschap Vallei en Veluwe, Marten Brascamp | **maart 2022**
Aan informatie in deze nieuwsbrief kunnen geen rechten worden ontleend.

Waterschap Vallei en Veluwe zorgt voor veilige dijken, schoon en voldoende oppervlaktewater en gezuiverd afvalwater in het gebied tussen IJssel, Nederrijn, Utrechtse Heuvelrug en Randmeren. Samenwerken en vernieuwen zijn essentieel in ons werk.